

Źródło: Fotolia.com

System gospodarowania zużytymi bateriami i akumulatorami

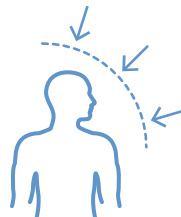
Lata 2015-2017 (I półrocze)

Najwyższa Izba Kontroli

Warszawa, lipiec 2018 r.

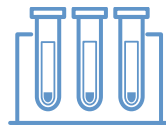
01 Dlaczego podjęliśmy kontrolę?

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie baterii i akumulatorów oraz zużytych baterii i zużytych akumulatorów nałożyła na państwa członkowskie Unii Europejskiej szereg obowiązków w zakresie podjęcia działań oraz wprowadzenia regulacji krajowych mających na celu zminimalizowanie ujemnego wpływu: baterii i akumulatorów na środowisko naturalne.

Rozwój nowoczesnych technologii ułatwiających ludziom życie powoduje różnorakie zagrożenia dla środowiska i zdrowia człowieka. Szczególne niebezpieczne są zawarte w bateriach i akumulatorach metale ciężkie (m.in. ołów, kadm, rtęć) oraz elektrolity.

Ustalenia kontroli rozpoznawczych przeprowadzonych przez Delegaturę w Zielonej Górze wskazywały na możliwość występowania nieprawidłowości w systemie, m.in. w zakresie tworzenia sieci oraz zbiórki, nadzoru nad zbiórką oraz wypełnianiem obowiązków informacyjnych oraz analityczno-sprawozdawczych.

Istniało ryzyko, że w Polsce nie osiągnięto zakładanych rocznych poziomów zbierania zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów przenośnych.

Niebezpieczeństwa związane z pierwiastkami występującymi w bateriach i akumulatorach

Pb OŁÓW

Jest pierwiastkiem trującym. Powoduje: uszkodzenia mózgu, upośledzenie umysłowe, niedorozwój dzieci. Przyczynia się do powstawania nowotworów żołądka, jajników, nerek.

Hg RTEĆ

Jest silnie trująca. Powoduje zmiany nowotworowe, uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego, niewydolność oddechową, deformację kości.

Zn CYNK

Podnosi poziom cholesterolu. Powoduje nudności i wymioty oraz obniża odporność.

SKAŻENIA

Cd KADM

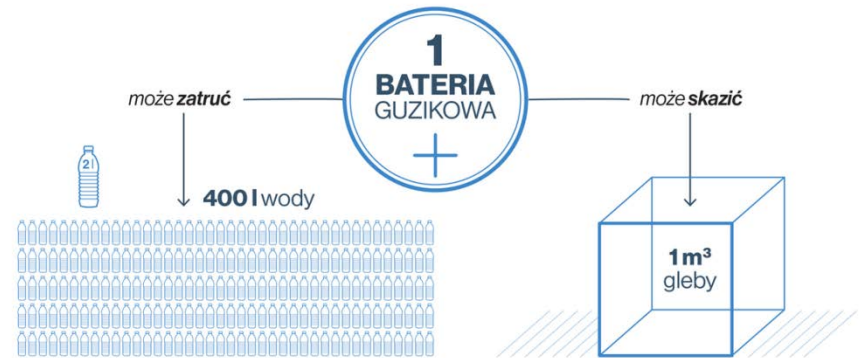
Jest toksyczny i rakotwórczy. Kadm kumuluje się w wątrobie, nerkach, płucach. Powoduje odwapnienie i deformację kości, anemię i zmiany nowotworowe.

Li LIT

Wywołuje objawy toksyczne dotyczące wielu narządów. Uszkadza układ nerwowy. Właściwości żrące uszkadzają skórę.

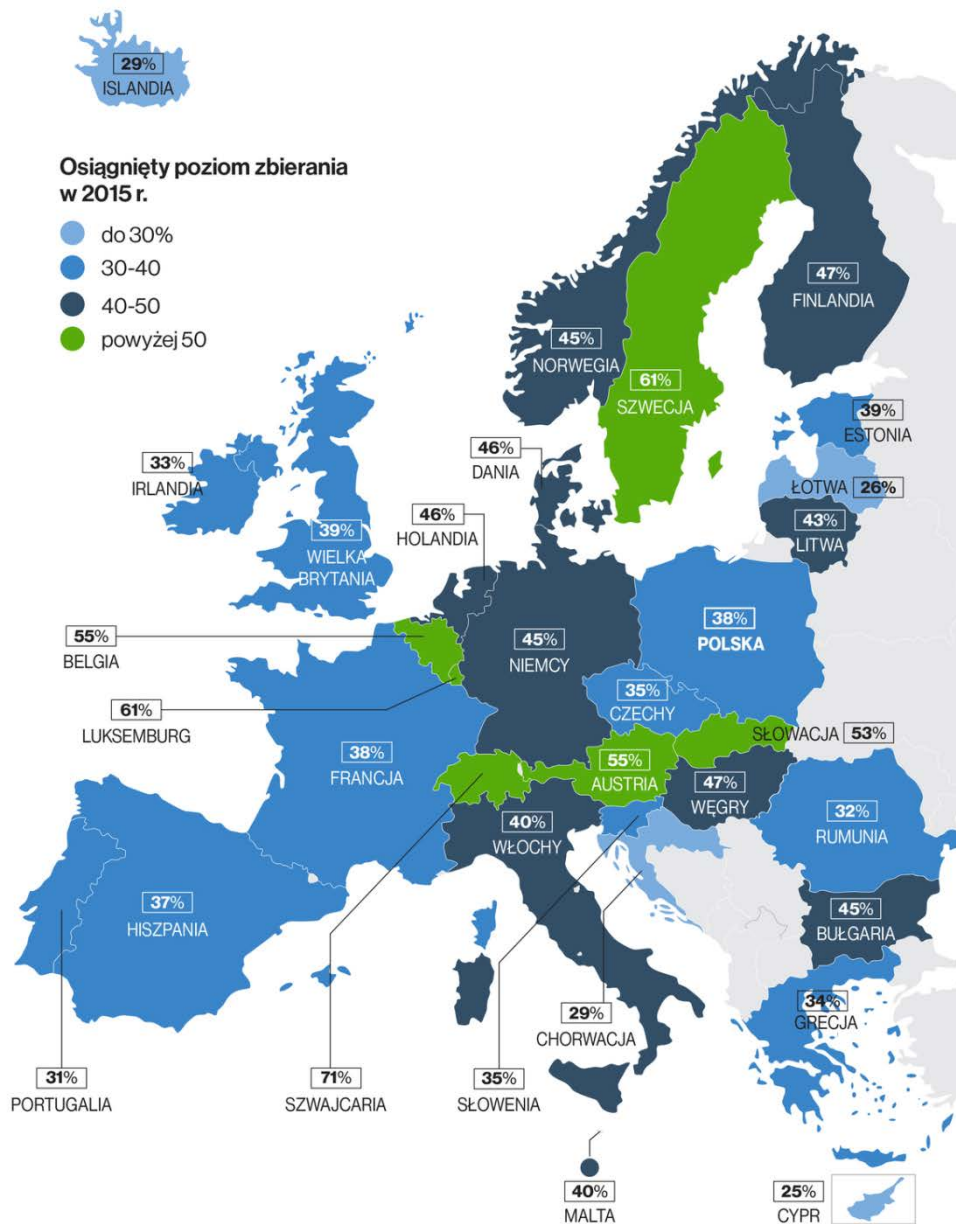
Ni NIKIEL

Powoduje zmiany w szpiku kostnym oraz może przyczynić się do rozwoju nowotworów. Może uszkodzić błony śluzowe powodując reakcje alergiczne.

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie www.zbierajbaterie.pl/dlaczego-baterie-sa-niebezpieczne

Poziomy zbierania osiągnięte przez kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarię w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie danych European Portable Battery Association

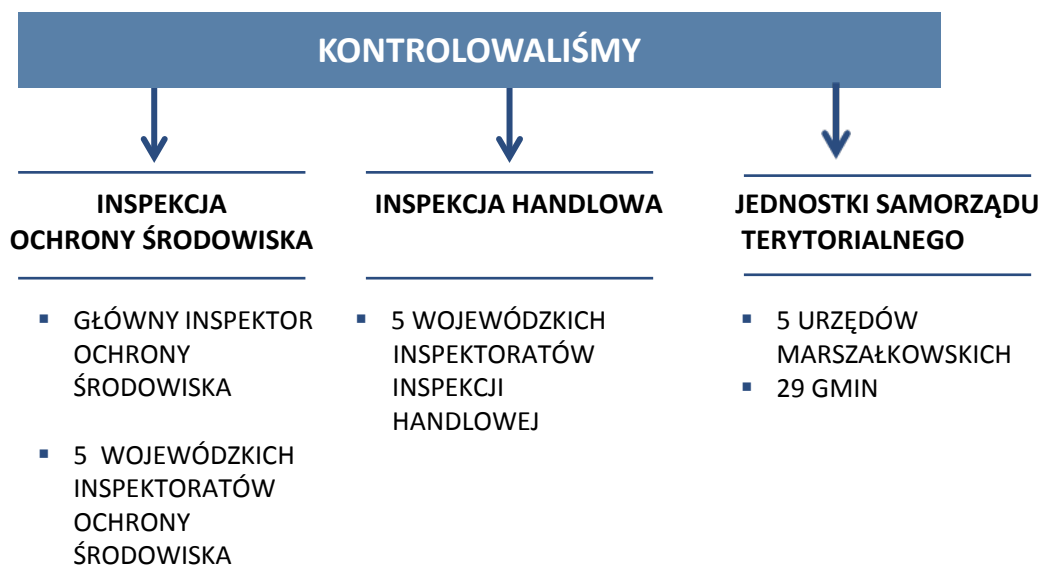
04 Co kontrolowaliśmy?

Czy działania organów administracji publicznej sprzyjają zwiększeniu stopnia recyklingu zużytych baterii i zużytych akumulatorów?

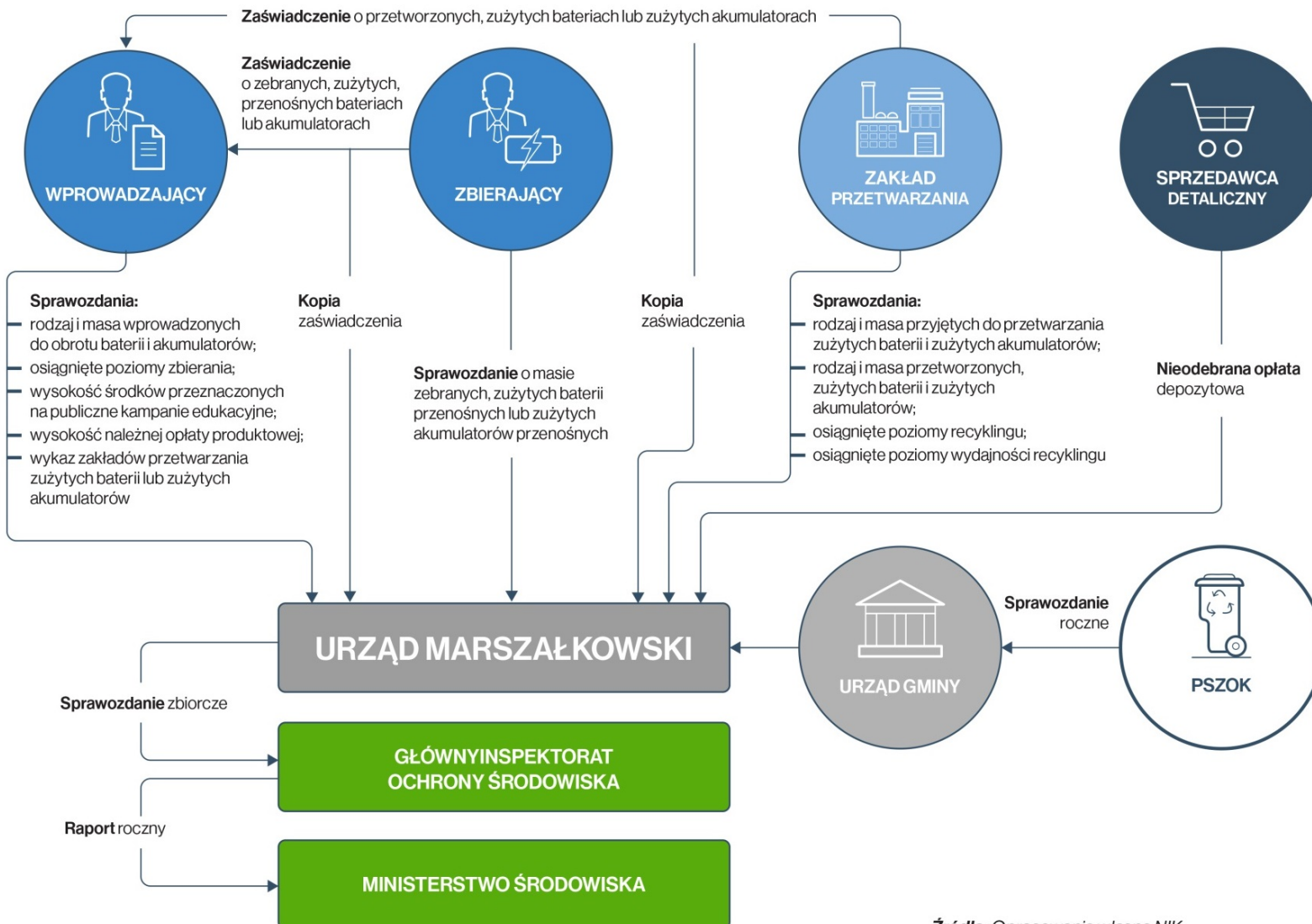
W szczególności:

- Prawdopodobieństwo prowadzenia proekologicznych kampanii informacyjnych
- Wypełnianie obowiązków w zakresie tworzenia sieci oraz zbiórki zużytych baterii i zużytych akumulatorów
- Sposób sprawowania nadzoru nad zbierającymi zużyte baterie i zużyte akumulatory oraz wypełnianie obowiązków analityczno-sprawozdawczych

05 Kogo kontrolowaliśmy?

SCHEMAT FUNKCJONOWANIA systemu gospodarowania zużytymi bateriami przenośnymi i zużytymi akumulatorami przenośnymi

Źródło: Opracowanie własne NIK

Stwierdzony stan – czynniki obniżające skuteczność działania organów administracji publicznej w zakresie zwiększenia stopnia recyklingu zużytych baterii i zużytych akumulatorów

Niefunkcjonalny system tworzenia sieci oraz zbiórki zużytych baterii i zużytych akumulatorów.

Brak warunków do segregowania zużytych baterii i zużytych akumulatorów jak najbliżej miejsca ich wytwarzania, to jest gospodarstw domowych.

Niewystarczająca obsada kadrowa

Inspekcji do skali nałożonych zadań.

Dysfunkcjonalny system sprawozdawczości na poziomie gminnym.

Podmioty gospodarujące zużytymi bateriami i zużytymi akumulatorami (poza prowadzącymi PSZOK) nie były zobowiązane do składania gminom jakichkolwiek sprawozdań w tym zakresie.

Brak centralnej bazy danych

o odpadach i podmiotach działających na rynku odpadów.

Niezgodność przepisów prawa.

Niedostosowanie przepisów wykonawczych do ustawy o bateriach i akumulatorach.

08 Stwierdzony stan – niedomagania systemowe

PRZYCZYNY

Krąg podmiotów odpowiedzialnych za kreowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa jest zbyt wąski – ograniczony jedynie do jednostek samorządu terytorialnego.

Brak rozwiązań pozwalających na segregowanie zużytych baterii i zużytych akumulatorów jak najbliżej miejsca ich wytwarzania, to jest gospodarstw domowych.

SKUTKI

Nieskuteczna kampania informacyjna.

Niewielki poziom zbierania zużytych baterii i zużytych akumulatorów na terenie gmin, w szczególności wiejskich.

Znikome masy zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów przenośnych zebranych za pośrednictwem PSZOK.

Spora część zużytych baterii i zużytych akumulatorów trafia z innymi odpadami na wysypiska komunalne.

09 Stwierdzony stan – przykłady zbiórek zużytych baterii

Źródło: akta kontroli NIK

Stwierdzony stan – mała dostępność Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych

11

Stwierdzony stan – w strumieniu odpadów, na dzikich wysypiskach śmieci, znajdują się baterie

Zródło: akta kontroli NIK

12 Stwierdzony stan

PRZYGOTOWANIE

INSPEKCJI OCHRONY ŚRODOWISKA DO SPRAWOWANIA NADZORU

Niedostosowanie obsady kadrowej inspekcji do skali zadań

PRZYCZYNY

- **Niewystarczający stan zatrudnienia w niektórych WIOŚ.**
Liczba kontroli przeprowadzanych rocznie przez inspektorów WIOŚ przekraczała 2-3 krotnie zakładaną normę.
- **Trudności w obsadzie stanowisk merytorycznych.**
Nieskuteczność naborów spowodowana niekonkurencyjnymi wynagrodzeniami.

SKUTKI

- **Niewielka liczba kontroli podmiotów** podlegających obowiązkowi ustawy o bateriach i akumulatorach.
- **Wszczynanie kontroli** głównie w oparciu o zawiadomienia składane przez marszałków – brak własnej inicjatywy w tym zakresie.
- **Złe planowanie kontroli** – praktycznie brak kontroli dotyczących zbierających zużyte baterie lub zużyte akumulatory.

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli

13 Stwierdzony stan

EWIDENCJONOWANIE PODMIOTÓW NADZOROWANYCH

Inspekcje nie dysponowały
pełnymi informacjami o podmiotach nadzorowanych

PRZYCZYNY

- **Brak obowiązków rejestracyjnych** przez podmioty zbierające zużyte baterie lub zużyte akumulatory.
- **Bierna postawa Inspekcji** w identyfikowaniu podmiotów niezarejestrowanych.

SKUTKI

- Podmioty **nieujęte w ewidencji nie podlegały kontroli** i były poza faktycznym nadzorem.
- **Niepełne dane** w urzędowych rejestrach i sprawozdaniach.

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli

14 Stwierdzony stan

KONTROLE

ZBIERAJĄCYCH ZUŻYTE BATERIE I ZUŻYTE AKUMULATORY

Nieskuteczne kontrole podmiotów zbierających zużyte baterie i zużyte akumulatory

PRZYCZYNY

- W aktualnym stanie prawnym **marszałek województwa nie dysponuje informacjami** o wszystkich podmiotach prowadzących działalność na terenie danego województwa.
- **Bierna postawa organów administracji publicznej** w identyfikowaniu podmiotów niezarejestrowanych.

SKUTKI

- Znikomy zakres kontroli takich podmiotów.
- Brak informacji o prawidłowości wywiązywania się z obowiązków sprawozdawczych.
- **Niepełne informacje** o rzeczywistej skali działalności w zakresie zbierania zużytych baterii i zużytych akumulatorów.

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli

15 Stwierdzony stan

WYPEŁNIENIE

OBOWIĄZKÓW ANALITYCZNO-SPRAWOZDAWCZYCH

Brak wiarygodnych danych o poziomie zbierania zużytych baterii i zużytych akumulatorów

PRZYCZYNY

- **Niedostosowanie obowiązujących przepisów wykonawczych** do znowelizowanej ustawy i w efekcie wykorzystywanie nieaktualnych wzorów sprawozdań.
- **Brak ogólnopolskiej bazy danych** o odpadach i podmiotach działających na rynku odpadów.

SKUTKI

- **Nierzetelne sprawozdania** składane marszałkom województw o masie zebranych baterii i zużytych akumulatorów oraz osiągniętych poziomów zbierania.
- **Nierzetelne raporty** o funkcjonowaniu gospodarki bateriami i akumulatorami za lata 2015-2016.

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli

16 Ocena ogólna

Działania organów administracji publicznej nie sprzyjały prawidłowemu gospodarowaniu zużytymi bateriami i zużytymi akumulatorami oraz nie tworzyły w tym obszarze w pełni spójnego i skutecznie działającego systemu.

17 Ocena ogólna

Organy skontrolowanych inspekcji, na ogół zgodnie z obowiązującymi planami i wymogami formalnymi, **sprawowały kontrolę** podmiotów zbierających zużyte baterie oraz zużyte akumulatory.

Podjęmowane działania kontrolne **nie pozwalały** jednak **na rzetelną ocenę** prawidłowości stosowania przepisów ustawy o bateriach i akumulatorach przez wszystkie podmioty zobowiązane do jej stosowania.

Nieskuteczność kontroli była konsekwencją przede wszystkim obowiązującego modelu jej sprawowania, braku właściwych narzędzi prawnych lub rozwiązań organizacyjnych.

Również **niewystarczająca obsada kadrowa Inspekcji**, będąca następstwem niedostatecznego poziomu finansowania, przy dużym obciążeniu licznymi obowiązkami pracowników, przekładała się na zakres i sposób realizacji zadań.

Podjęmowana przez gminy działalność informacyjna i edukacyjna była nieskuteczna o czym świadczą wyniki w zakresie gromadzenia zużytych baterii i zużytych akumulatorów.

18 Ocena ogólna

Wyniki kontroli wskazują na dysproporcje pomiędzy masami zebranych zużytych baterii prądozładowych i zebranych zużytych akumulatorów prądozładowych, wykazywanymi w sprawozdaniach składanych przez wprowadzających baterie lub akumulatory i zbierających zużyte baterie lub zużyte akumulatory. Podważa to rzetelność sprawozdawczości w tym zakresie.

Brak wiarygodnych danych o gospodarce zużytymi bateriami i zużytymi akumulatorami wynikał z niedostosowania obowiązujących przepisów wykonawczych do znowelizowanej ustawy o bateriach i akumulatorach. Brakowało także ogólnopolskiej bazy danych o odpadach i podmiotach działających na rynku odpadów.

Nieznany jest rzeczywisty poziom zbierania zużytych baterii prądozładowych i zużytych akumulatorów prądozładowych.

Do Ministra Środowiska

o podjęcie działań legislacyjnych mających na celu wprowadzenie do u.b.a. przepisów:

określających termin, w jakim zbierający zużyte baterie lub zużyte akumulatory (podmiot pośredniczący) oraz prowadzący zakłady przetwarzania zużytych baterii lub zużytych akumulatorów powinni przekazywać marszałkom województw egzemplarz zaświadczenia odpowiednio - o zebranych zużytych bateriach przenośnych lub zużytych akumulatorach przenośnych (art. 59a ust. 1 i 2 u.b.a.) oraz o przetworzonych zużytych bateriach lub zużytych akumulatorach (art. 64a ust. 1 i 2 u.b.a.);

nakładających na wprowadzających baterie lub akumulatory (podmioty pośredniczące) obowiązek przedkładania UM odpisów umów, o których mowa art. 32 ust. 1 i art. 36 ust. 1 u.b.a., zawieranych ze zbierającymi zużyte baterie lub zużyte akumulatory oraz prowadzącymi zakłady przetwarzania zużytych baterii i zużytych akumulatorów;

regulujących zasady sprzedaży internetowej baterii samochodowych kwasowo-ołowiowych i akumulatorów samochodowych kwasowo-ołowiowych osobom niebędącym przedsiębiorcami.

Wnioski do Ministra Środowiska

o podjęcie działań w następującym zakresie:

rozszerzenia kręgu podmiotów odpowiedzialnych za kreowanie świadomości ekologicznej, szczególnie w lokalnych społecznościach z równoczesnym zintensyfikowaniem kampanii edukacyjnych, zwłaszcza w środkach masowego przekazu, w tym w mediach społecznościowych;

wprowadzenia rozwiązań mających na celu zwiększenie liczby miejsc zbierania zużytych baterii przenośnych i zużytych akumulatorów przenośnych zlokalizowanych szczególnie w pobliżu gospodarstw domowych;

wzmocnienia kadrowego organów Inspekcji Ochrony Środowiska, któremu powinno towarzyszyć zapewnienie w budżecie Ministerstwa Środowiska oraz w budżetach poszczególnych wojewodów odpowiednich środków finansowych na funkcjonowanie GIOŚ i WIOŚ, w celu zwiększenia skuteczności nadzoru nad rynkiem baterii i akumulatorów;

zapewnienia wprowadzenia do BDO rozwiązań uwzględniających specyfikę rynku baterii i akumulatorów;

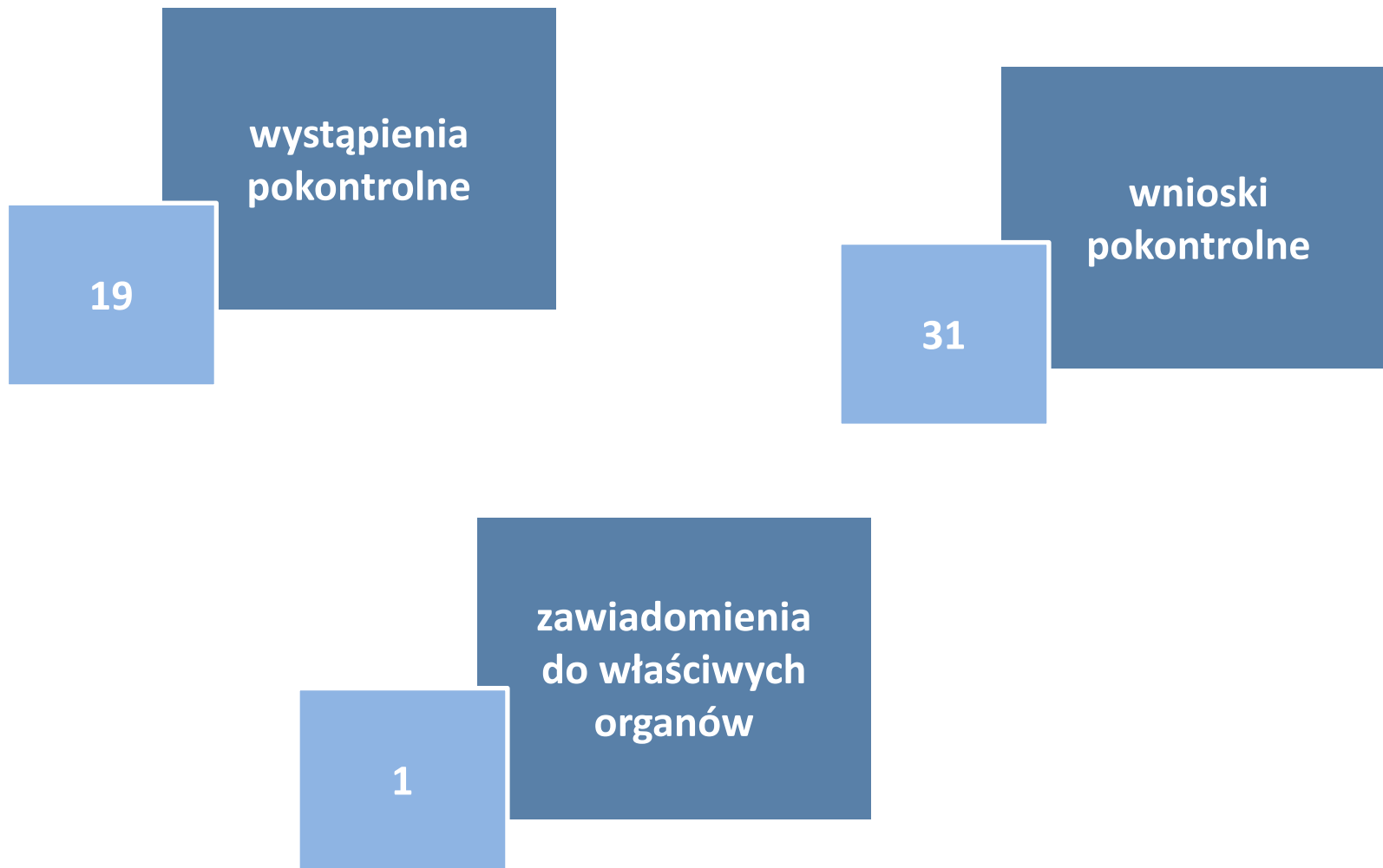
Wnioski do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska

o podjęcie działań mających na celu:

opracowania instrukcji (wskazówek) dotyczących sposobu realizacji obowiązków sprawozdawczych przez podmioty zobowiązane do stosowania u.b.a. oraz marszałków województw do czasu pełnego uruchomienia modułu sprawozdawczego BDO;

zaplanowania i przeprowadzenia przez Inspekcję Ochrony Środowiska ogólnopolskiego cyklu kontrolnego w zakresie przestrzegania przepisów u.b.a. uwzględniającego również kontrolę zbierających zużyte baterie lub zużyte akumulatory oraz weryfikację zaświadczeń o masie zebranych zużytych baterii przenośnych i zebranych akumulatorów przenośnych;

22 Działania po kontroli

Źródło: Fotolia.com

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura Zielona Góra